

Predmet: **ENERGETSKA EFIKASNOST**

Studijski program:
INŽENJERSTVO ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Energetska efiksanost u proizvodnji i distribuciji električne energije

Proizvodnja električne energije

Transformacijom **mehaničke energije** pada vode (hidroelektrane), **ekspanzijom** pare ili gasa **proizvedenih** sagorevanjem fosilnih goriva (termoelektrane), **fisijom** nuklearnog goriva (nuklearne elektrane) ili **energije nekog od obnovljivih izvora energije** (osim vode).

Fosilna goriva

Ugalj

Mazut

Gas

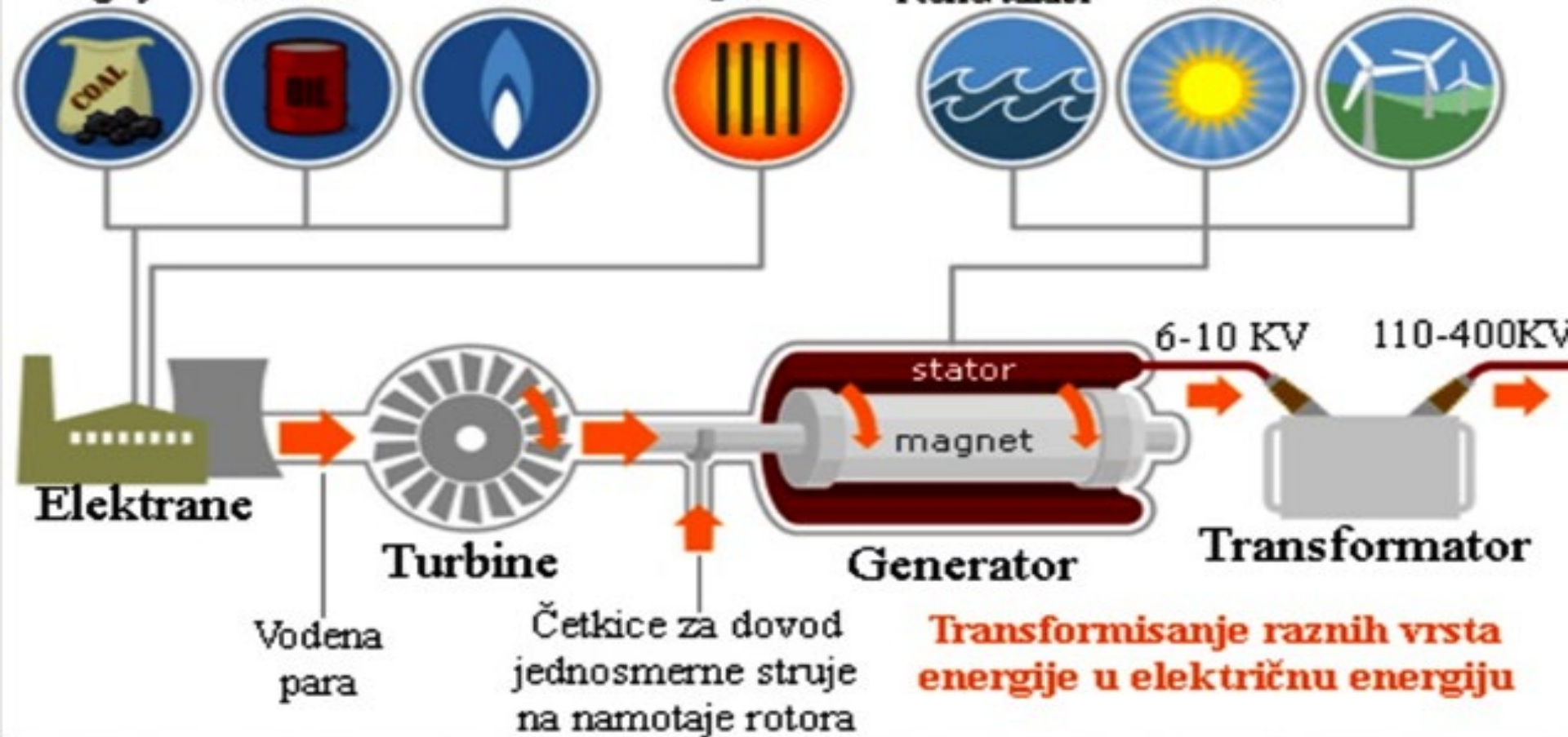
Nuklearno
gorivo

Resursi obnovljive energije

Reke/talasi

Sunce

Vetar

Termoelektrane

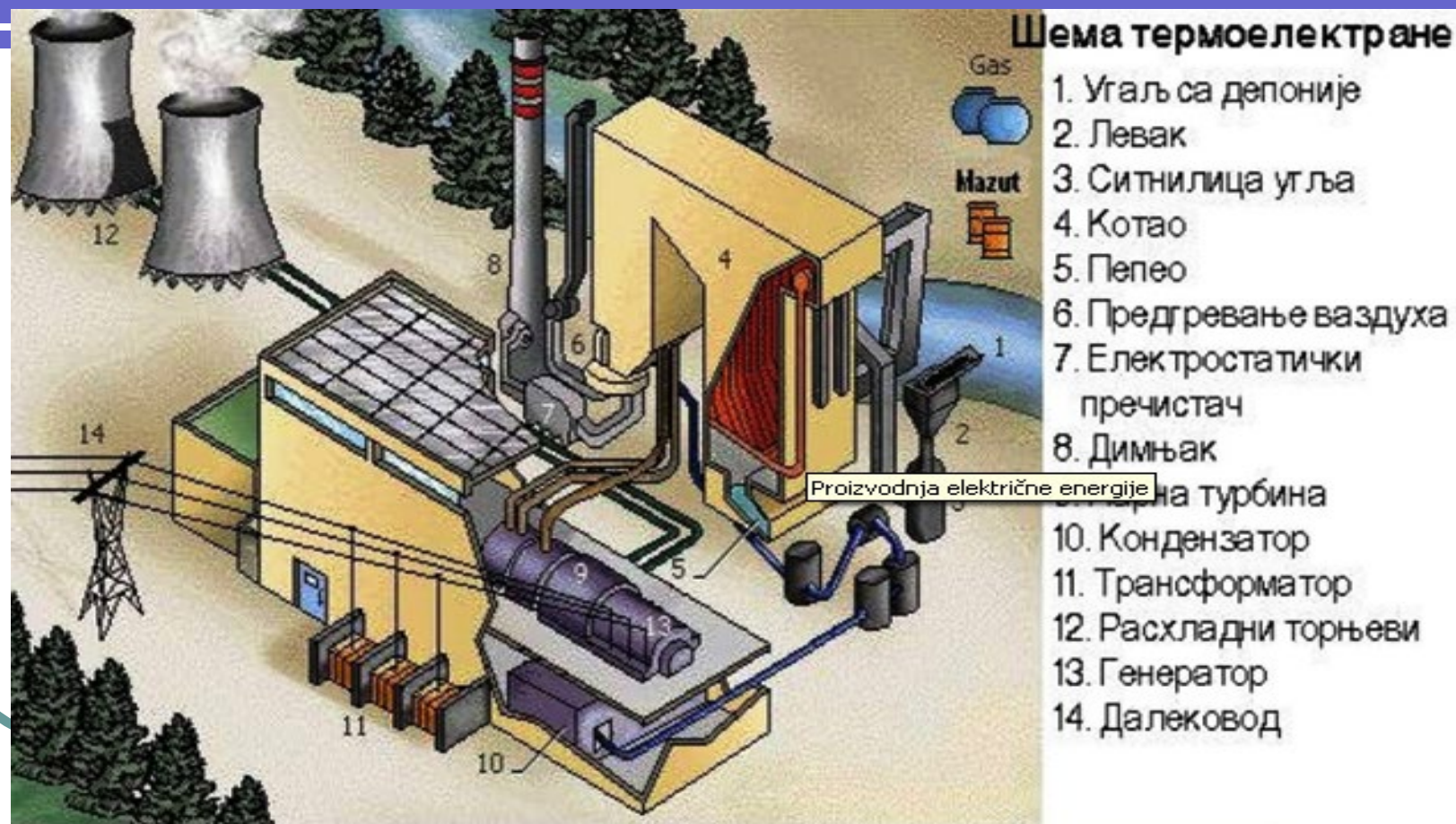
Termoelektrana je postrojenje u kome se energija goriva pretvara u toplotnu energiju, a zatim pomoću turbine toplotna u mehaničku energiju.

Mehanička energija se koristi za pokretanje generatora električne energije.

U modernim termoelektranama **stepen iskorišćenja je 47%** - za proizvodnju 1kWh troši se 270gr uglja (pritom se emituje 700gr CO₂).

Putem rashladne vode u okruženje ili vodeni tok ispušta otpadna toplota (45-60% od energije sadržane u gorivu), a putem dimnih gasova u atmosferu čestični i gasoviti zagadjivači (i oko 15% energije sadržane u gorivu).

Delovi termoelektrane

Sastavni delovi

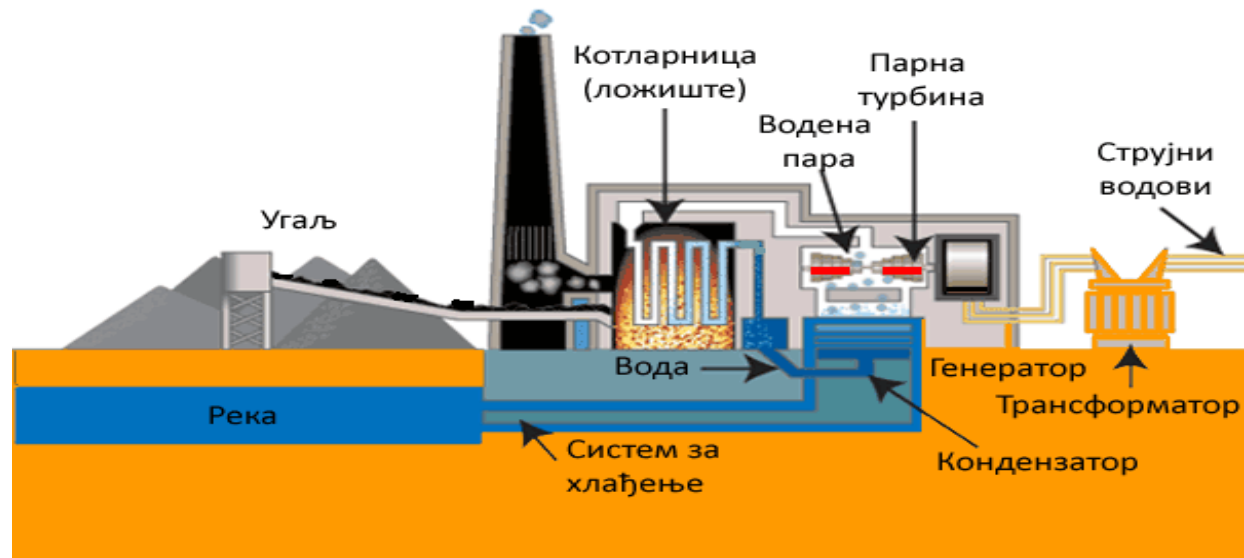
Glavni delovi jedne termoelektrane su:

- **kotlovsko postrojenje,**
- **parna turbina,**
- **kondenzator i**
- **pumpa**

Ostvaruje se tzv. **zatvoreni termodinamički ciklus** sa vodom kao radnim fluidom.

Princip rada termoelektrane

Stepen iskorišćenja

Glavna poteškoća velikom povećanju stepena iskorišćenja je u činjenici da **maksimalni stepen iskorišćenja elektrane** kojim pretvara toplotu u mehanički rad **zavisi od razlike temperatura – najviše temperature na koju se para pregrijava (T_{nv}) do najniže temperature do koje se hladi vodena para u kondenzatoru (T_{nn}).**

Tada je stepen iskorišćenja

$$\eta = (T_{nv} - T_{nn}) / T_{nv}$$

Stepen iskorišćenja

Dobro konstruisane elektrane na fosilna goriva rade u temperaturnom rasponu **$T_{nv}=550^{\circ}\text{C}$ (823K) i $T_{nn}=30^{\circ}\text{C}$ (303K).**

$$\text{Tada je } \eta = (823 \text{ K} - 303 \text{ K}) / (823 \text{ K}) = \mathbf{0,63}.$$

Vrednost **0,63** je maksimalni teoretski stepen iskorišćenja za date uslove rada (550°C do 30°C), što znači da se u najboljem slučaju tek 63% toplote odate sagorevanjem/izgaranjem goriva pretvori u mehanički rad.

U modernim termoelektranama stepen iskorišćenja je 47% - za proizvodnju 1kWh troši se 270gr uglja (pritom se emituje 700gr CO₂).

Putem rashladne vode u okruženje ili vodeni tok ispušta otpadna toplota (45-60% od energije sadržane u gorivu), a putem dimnih gasova u atmosferu čestični i gasoviti zagadjivači (i oko 15% energije sadržane u gorivu).

Termoelektrana Taichung , najveća na svetu (Taichung, Taiwan)- 5.780MW

Ipak ta elektrana je 4 puta manje snage od najveće hidroelektrane Tri klanca (22.500MW), a manja je i od najveće nuklearne elektrane Kashuwazaki-Kariwa (8.212 MW).

Termoelektrana Belhatov je najveća termoelektrana na lignit u svetu (i najveća TE u Evropi), ima 13 blokova ukupne snage 5.420 megavata. Ova elektrana godišnje potroši oko 45 miliona tona uglja, što je čini i najvećim pojedinačnim emiterom ugljen-dioksida u Evropi.

Najveće termoelektrane na uglj, mazut i prirodni gas

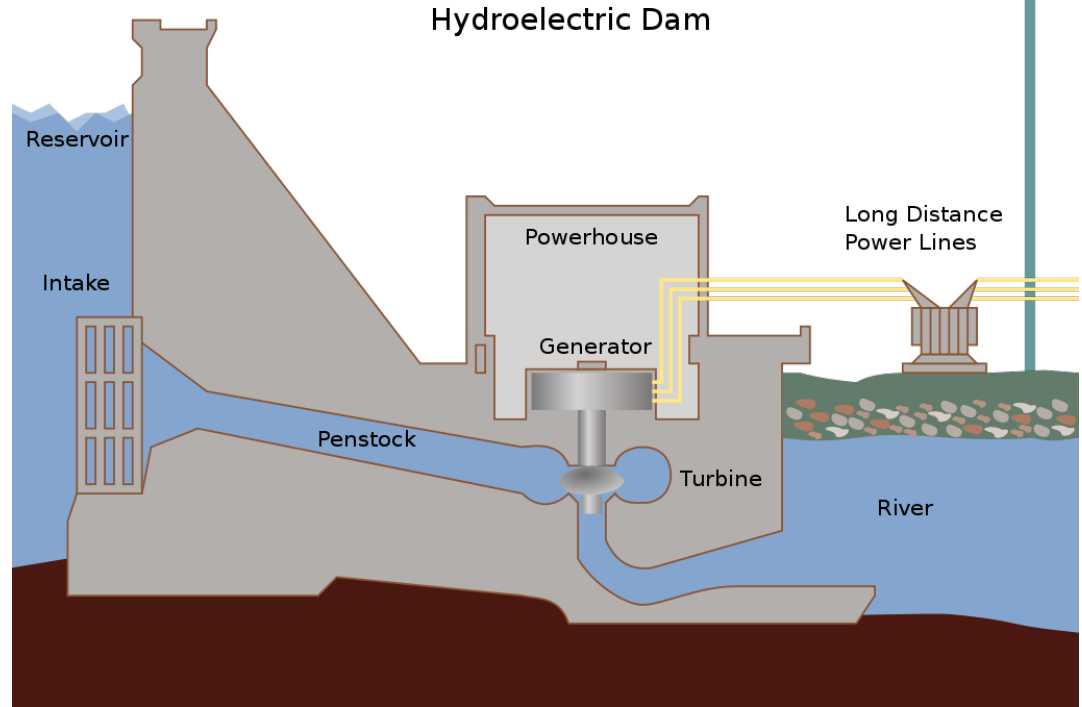
Rank	Station	Country	Location	Capacity (MW)
1	Taichung Power Plant	Taiwan	24°12'46"N 120°28'52"E	5,780
2	Tuoketuo Power Station	China	40°11'49"N 111°21'52"E	5,400
3	Bełchatów Power Station	Poland	51°15'59"N 19°19'50"E	5,053
4=	Guodian Beilun Power Station	China	29°56'37"N 121°48'57"E	5,000
4=	Waigaoqiao Power Station	China	31°21'21"N 121°35'54"E	5,000
4=	Guohua Taishan Power Station	China		5,000

Rank	Station	Country	Location	Capacity (MW)
1	Shoaiba power and desalination plant	Saudi Arabia	20°40'48"N 139°31'24"E	5,600
2	Kashima Power Station	Japan	35°52'47"N 140°41'22"E	4,400
3	Hirono Power Station	Japan	37°14'18"N 141°01'04"E	3,800
4	Surgut-1 Power Station	Russia	61°16'46"N 73°29'20"E	3,268
5	Peterhead Power Station	United Kingdom	57°28'38"N 01°47'20"W	2,177

Rank	Station	Country	Location	Capacity (MW)
1	Surgut-2 Power Station	Russia	61°16'46"N 73°30'45"E	5,597.1
2	Futtsu Power Station	Japan	35°20'35"N 139°50'02"E	5,040
3	Kawagoe Power Station	Japan	35°00'25"N 136°41'20"E	4,802
4	Higashi-Niigata Power Station	Japan		4,600
5	Tatan Power Plant	Taiwan	25°01'34"N 121°02'50"E	4,272

Hidroelektrane

Hidroelektrane su elektrane koje pomoću vodenih turbina pretvaraju potencijalnu energiju vode u kinetičku energiju koja se koristi za obrtanje električnog generatora.

Hidroelektrane

Država	Godišnja proizvodnja hidro-električne energije (TWh)	Instalirana snaga (GW)	Faktor kapacitivnosti	Postotak od ukupne proizvodnje el. energ.
Kina	585.2	171.52	0.37	17.18
Kanada	369.5	88.974	0.59	61.12
Brazil	363.8	69.080	0.56	85.56
SAD	250.6	79.511	0.42	5.74
Rusija	167.0	45.000	0.42	17.64
Norveška	140.5	27.528	0.49	98.25
Indija	115.6	33.600	0.43	15.80
Venecuela	86.8	-	-	67.17
Japan	69.2	27.229	0.37	7.21
Švedska	65.5	16.209	0.46	44.34
Paragvaj (2006.)	64.0	-	-	-
Francuska	64.4	25.335	0.25	11.23

Jedine zemlje koje većinu električne energije osiguravaju pomoću hidroelektrana su Brazil, Paragvaj, Kanada, Norveška, Švicarska i Venecuela. Međutim, Paragvaj ne samo da proizvodi dovoljno električne energije, putem hidroelektrana, za domaće potrebe, već on i izvozi svoju električnu energiju Brazilu i Argentini.

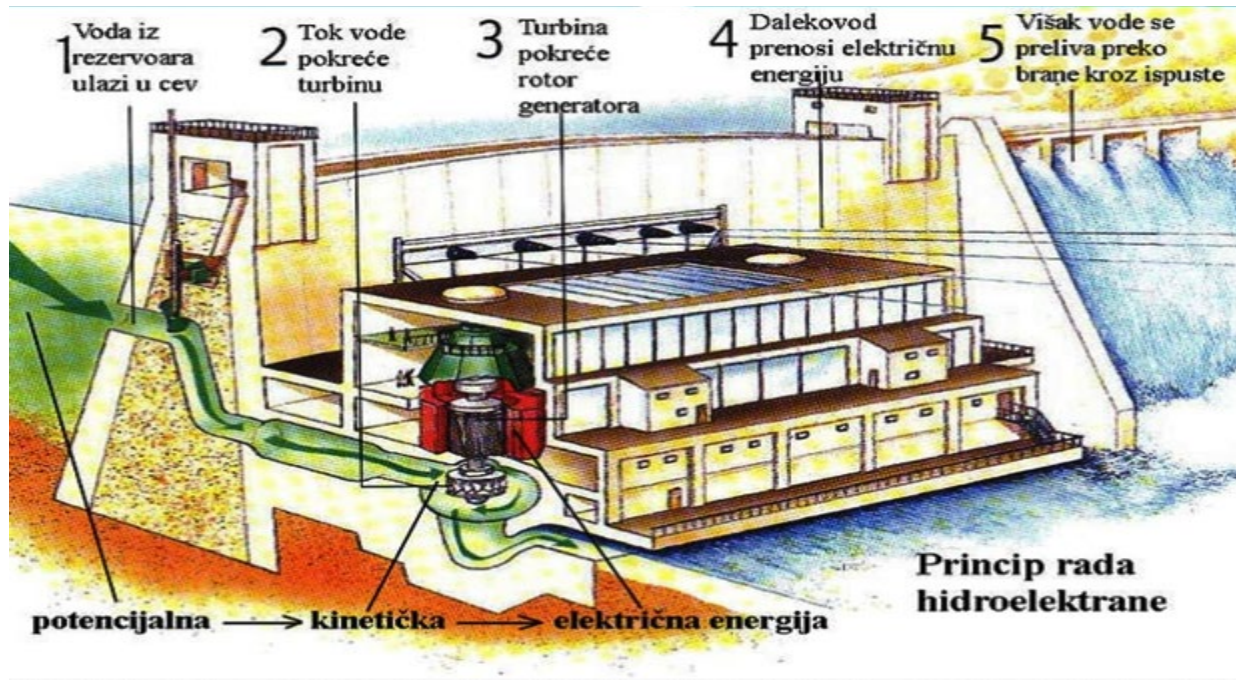
Najveće hidroelektrane u svetu

Rank	Station	Country	Location	Capacity (MW)	Annual electricity generation (TWh)	Fuel type
1	Three Gorges Dam	China	30°49'15"N 111°00'08"E	22,500	98.1 ^[9]	Hydroelectricity
2	Itaipu Dam	Brazil Paraguay	25°24'31"S 54°35'21"W	14,000 ^[note 1]	98.2 ^[10]	Hydroelectricity
3	Guri Dam	Venezuela	07°45'59"N 62°59'57"W	10,235	53.41 ^[13]	Hydroelectricity
4	Tucuruí Dam	Brazil	03°49'53"S 49°38'36"W	8,370	21.4	Hydroelectricity
5	Kashiwazaki-Kariwa Nuclear Power Plant	Japan	37°25'45"N 138°35'43"E	8,212 ^[note 2]	24.63	Nuclear
6	Grand Coulee Dam	United States	47°57'23"N 118°58'56"W	6,809	21	Hydroelectricity
7	Longtan Dam	China	25°01'38"N 107°02'51"E	6,426	18.7	Hydroelectricity
8	Bruce Nuclear Generating Station	Canada	44°19'31"N 81°35'58"W	6,272	36.25	Nuclear
9	Uljin Nuclear Power Plant	South Korea	37°05'34"N 129°23'01"E	6,157	44.81	Nuclear
10	Yeonggwang Nuclear Power Station	South Korea	35°24'54"N 126°25'26"E	6,139	48.16	Nuclear

hidroelektrana Three Gorges Dam, najveća elektrana u svetu 22.500MW

Princip rada hidroelektrane

Stepen iskorišćenja hidroelektrana

Hidrauličke turbine, u hidroelektranama, imaju stepen iskorišćenja od 80% do 95%.

Nuklearne elektrane

Država	MW (Megavata)	Električnog kapaciteta	Udio u proizvodnji
Francuska	63 236		75,2%
Slovačka	1 760		53,5%
Belgija	5 943		51,7%
Ukrajina	13 168		48,6%
Armenija	376		45,0%
Mađarska	1 880		43,0%
Švicarska	3 252		39,5%
Slovenija	696		37,9% + 8,0%
Hrvatska			
Švedska	9 399		37,4%
Bugarska	1 906		35,9%
Češka	3 686		33,8%
Finska	2 721		32,9%
Južna Koreja	18 716		31,1%
Japan	47 348		28,9%
Njemačka	20 339		26,1%
Tajvan	4 927		20,7%
Rumunjska	1 310		20,6%
Sjedinjene Američke Države	101 229		20,2%
Ujedinjeno Kraljevstvo	10 962		17,9%

Rusija	23 084	17,8%
Španjolska	7 448	17,5%
Kanada	12 679	14,8%
Argentina	935	7,0%
Meksiko	1 310	4,8%
Južnoafrička Republika	1 800	4,8%
Nizozemska	485	3,7%
Brazil	1 901	3,0%
Pakistan	400	2,7%
Indija	4 780	2,2%
Kina	10 234	1,9%
Iran	915	< 0,1%
sviuet	376 313	14%

Stepen iskorišćenja nuklearnih I vetroelektrana

Sličan stepen iskorišćenja imaju i parne turbine u termoelektranama i nuklearnim elektranama (tipično 30 do 40%).

Teorijski stepen iskorišćenja vetroturbine je 59%, a praktično rade sa iskorišćenjem od 35 do 45%.